

1913

ENKELE VERZEN.

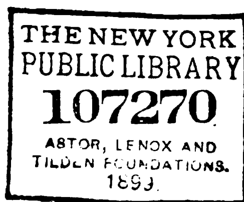
Enkele Verzen.

by
F. van Eeden

AMSTERDAM
MDCCCXCVIII

W. VERSLUYS

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
107270
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.
1899.

DE WATERLELIE.

Ik heb de witte water-lelie lief,
daar die zoo blank is en zoo stil haar kroon
uitplooit in 't licht.

Rijzend uit donker-koelen vijvergrond,
heeft zij het licht gevonden en ontsloot
toen blij het gouden hart.

Nu rust zij peinzend op het watervlak
en wenscht niet meer....

DE LENTE.

Reeds is het statig eiber-paar gekomen
't geduldig rijs wringt stil de knoppen los
de zoele lente luwt door 't zonnig bosch
en wiegt mijn geest in weemoeds-zoete droomen.

Violengeur stijgt op uit vochtig mos,
een bronzen gloed verjongt de dorre boomen,
en primula's en dotterbloemen zoomen
de groene wei met gouden voorjaarsdosch.

Wat heb ik, milde! naar uw komst gesmacht!
wat scheen uw toeven lang! — is 't niet mijn leven
dat door uw donzen adem wordt gewekt?

Eens zult ge niet meer keeren, als ge trekt,
des weerziens zaligheid mij niet meer geven
en grimmig grijnst dan d'eindelooze nacht.

(1882)

BIJ 'T VERWACHTEN DER LIEFSTE.

Ik weet het dat ge mijn zijt — mijn alleen —
Ik weet het — en ik peins het wonder na
en kan het niet bevatten — hoe ik peins.
Mijn is uw lach en de opslag uwer oogen,
mijn is uw ziel — uw gansche, diepe ziel.

Zal ik het straks begrijpen, als ge komt,
als gij uw hand mij zoo vertrouwend reikt,
het hoofdje half gebogen, als in weemoed?
Zal ik het lezen in een langen blik,
het hooren in de daling uwer stem?

Ik weet het wèl — het zal mij droevig zijn
als wie gevangen 't verre zonlicht ziet,
en tranen zullen komen, daar mijn ziel
't geheimnis onzer liefde niet begrijpt.

(1883)

AVOND IN DE STAD.

De groote stem der stad verstomt
en de nachtwind die in mijn venster komt
brengt een vaag en wonderlijk suizen
als zuchten der slapende huizen.

Mijn lamp brandt stil en suizelt zacht
en peinst zijn gepeinzen den langen nacht.
Ik staar in het heldere branden,
mijn katje speelt met mijn handen.

Hoe waren de dagen die verre zijn
toen mijn hart ontwaakte in den zomerschijn?
toen de geuren mij wekten der linde?
toen de kelken knikten der winde?

Waar heb ik de roze het eerst gegroet
de bleeke, die groeit aan der duinen voet? —
Mijn katje speelt in de schauwen
der gordijnen, met ritslende klauwen.

Zijt ge daar, Liefde! — met uw bleek gelaat
en weenende oogen? — ween niet bij mij scheien...
wij worden oud, — 't is goed nu dat ik ga:
Zóó zoete tranen kunt gij niet meer schreien
als ééns, — dan zou ik altijd moeten klagen:
waar is mijn lust van heengegane dagen,
mijn liefste zonder wederga?

Heel innig heb ik u eens lief gehad,
uw teeder lichaam en uw gouden haren —
Ja liever dan alle andren had ik u
die om uw liefde alleen mij dierbaar waren....
Laat het genoeg zijn nu der blijde tijden.
Laat mij het kwijnen van dien blik niet lijden.
Laat mij nu heengaan, — óók om u.

Zie! in den blanken lichtglans om u heen
komen er velen zachtkens toegetreden.
Ze knikken zoo vertrouwlijk en ik weet
wel wat die lippen fluistren, — hoor! hun schreden
ruischen zooals de zee ruischt op de stranden —
'k Zie windekelken in hun witte handen
en gele rozen op hun kleed.

Komt tot mij, — lieven! — O! ik min u zóo —
om 't morgenzonlicht in uw minnige oogen,
dat ik ter uwer wille, niet wil zijn.
O komt nog ééns en wilt nog ééns gedoogen
dat ik met handen voel uw hoofd, uw wangen,
tot aan mijn handen zoete geur blijft hangen,
geur van seringen en jasmijn.

Ai, komt ook tot mij — die zoo duister zijt!
maagre figuren — rillend in het grauwe,
schaamle gewaad van bitterheid en nijd.
Zoudt gij mij mijden, kindren mijner rouwe?
Uw goeden Koning — die nu slechts wil prijzen
uw kunstig spel en u veel liefs bewijzen
glimlachend bij uw grimmigheid?

Want weet! — over u allen komt de nacht!
Zwarter dan schaduw, — stiller dan het zwijgen
der diepe heemlen. — Want als aanstonds hoog
om mijn dood lijf vlammen van liefde stijgen,
zult gij luid klagende aan mijn lijk u klemmen,
Dan komt de nacht, waar 't licht was van uw stemmen,
de stilheid, waar uw voet bewoog.

Schoone gedachten, die geen dag nog kent,
gij moogt niet klagen om uw vroeg verscheiden:
Schoonheid en sterkte sterven niet te vroeg,
die sterven in hun jeugd. — Was niet uw blijde
morgen zoo klaar van dauw en vogelzangen? —
Gij zult naar 't licht des middaags niet verlangen,
want ik, uw heer, zeg: „'t Is genoeg!"

Gaat langzaam nu — in plechtig tragen gang,
en heft mij hoog, — dat ik nog kan omvatten
met éénen blik van liefde mijn heelal,
mijn zon, mijn licht, mijn bloemen, al mijn schatten;
die zijn mij zelf, — en met mij zullen zinken —
Nevelen stijgen.... breede koren klinken,
golvend in grooten rhytmenval.

Staat allen om mij! — draagt de toortsen aan!
Wild schittert hunne gloed — en de gezangen
worden al luider — worden bang en vreemd...
Kom mede — wereld! in één groot verlangen.
Laat hel en hoog de felle vlammen rijzen,
tot 't laatste lichten van mijn ziel zal deizen
voor nacht — die nimmer einde neemt.

(1886)

VOOR DE LIEFSTE.

In zachte klanken saamgebracht
heb ik uw zoeten naam gedacht
o mijn lief uitverkoren!
die 't liefst mij aller dingen zijt,
die ik mijn hart heb ingeleid
en eeuwig zal behooren.

Dit lied is voor de liefste mijn,
dus zal 't als mijne liefde zijn,
als een gesmeedde keten,
van rijm aan rijm aaneengehecht
en om twee harten heengelegd
die van geen scheiden weten.

Ik zoek in 's harten innigheid,
herdenkend uw aanminnigheid
naar rijmen uitgelezen,
die 'k schoon als bloemen binden zal
en rond uw lief hoofd winden zal
dat 't zal geheiligd wezen.

5

Zie, bloemen en gras op mijn kleed, mijn boek,
een meidoorn bloeit in den kamer-hoek,
zie, bleekroode rozen omringen
mij rings, en dichte seringen....

Maar een schaduw valt en alles wijkt. –
Op de vensterbank zit mijn katje en kijkt
in de donkere diepte neder,
zijn staart slingert heen en weder.

Nu komen van over de zwarte stad,
nu stijgen op uit het wiegelend nat
van de kille, duistere grachten,
de kille, zwarte gedachten.

Ze zweven zwijgend door 't venster heen
op iedere schouder zet zich één,
op mijn hoofd, mijn borst en mijn brauwen,
ze drukken met klemmend benauwen.

En dof hoort mijn oor het vaag gerucht
der nachtwind die weeklagend zucht
de angstige droomen der huizen.
Mijn lamp blijft peinzend suizen.

(1884)

DE NOORDEWIND.

De wind waait hoog en kent de menschen niet.

Hoog wil ik stijgen met den Noordewind,
boven 't gerucht der stemmen — boven 't licht
der volle straten. Weg! het warm gewoel,
de weeke druk van menschen om mij heen!

Ik wil ééns vrij zijn, ééns oneindig vrij,
dat er geen liefde en lachen om mij is,
geen zoete stem, geen blik van vrienden-oogen
geen weekheid en geen weemoed en geen lust.

'k Wil eenzaam stijgen in den Noordewind,
die in den killen nacht gestadig waait
groot en onwetend.
Stijgend wil ik neerzien
met kouden blik en onbewogen mond
op wat voor eeuwig wegzinkt onder mij.

En als de passies, die 'k heb liefgehad,

zich aan mijn kleedren hechten en 't gelaat
met schreien heffen en mij angstig vragen,
hen niet alleen te laten in den nacht....

dan zal ik zwijgend hun gekromde handen
losmaken van mijn kleed, — en als zij vallen
zal ik niet sidd'ren bij den doffen slag....

maar zingend rijzen in den kouden nacht.

(1885)

SCHEMERING IN 'T WOUD.

Hier moet ik peinzend gaan en stil, —
het afgeleefde loof kwijnt aan de twijgen,
ik voel den loomen schemer stijgen —
en stijgen, stil.

Wat glanst het bleeke Westen koud!
een matte lach uit droeve wolkenbrauwen
doet flauw den teed'ren nevel blauwen
in 't gélend woud. —

Ik zie den bleeken stervenswenk.
Ik voel het doffe duister in mij dringen
en verre stemmen hoor ik zingen
al wat ik denk. —

Waar zijt ge, Dood? — zoo gij rondom
op wieken van de schemering komt rijzen,
nu doet uw nadering niet ijzen, —
ik wacht u — kom!

(1885)

NA ZONS-ONDERGANG AAN ZEE.

Zonne stervend zonk in zee, —
en een wijde wade spreidde
op de breede kimme neer
't wolkenheer.

Eenzaam ruischt de duistre zee, —
langs der duinen ruige kruinen,
als met droeve doodenklacht
zucht de nacht.

Eenzaam, eenzaam ruischt de zee,
slaat de kuste zonder ruste, —
moeder aarde ligt alom
doodsch en stom.

Op het woelend vlak der zee
wislend dansen kille glansen —
starre lach der doode maan
staart mij aan.

10

Dreigend, dreigend druischt de zee! —
'k Zie een grijzen nevel rijzen —
komt uit 't groote zonnegraf
op mij af!

Red mij, red mij van de zee!
Red mij, aarde, die mij baarde! —
Vaal-gewiekte oneindigheid
naderschrijdt! —

1885)

II

BOOZE DROOM.

Ik heb, in droom, den ganschen nacht geschreid
kermend van smart — zooals een kind zou schreien,
dat men uit plaagzucht 't liefste speelgoed rooft.

Want in dien nacht, — dien langen, zwarten nacht —
lag er een duistre schaduw op mijn droomen,
op 't lichte beeld van al wat komen zou —
het lieve, bonte speelgoed van mijn ziel.

En als een groote, ruwe menschenhand
die sarrend weghield, wat ik niet kón missen,
zoo hield de nacht mijn lichte toekomst weg.
En snikkend in mijn radeloozen angst
zocht ik 't verloren speelgoed — heel den nacht.

Doch toen de koele, grauwe morgen kwam
was alles weer als vroeger, — en ik zag
dat er gespot was met mijn groote smart.

Wie is het, die durft spotten met mijn ziel
als waar 'k een klein kind? — Lang nog in mijn oogen
waren de tranen, in dien nacht geschreid.

(1885)

DE EIGEN UITVAART.

Spel mijner wereld! — nu is het genoeg.
Wel zijn zij mooi, — de bonte droomen-reien,
de kleuren, en geluiden — en het licht —
doch laat het stil zijn, — want nu wil ik scheien...
Maar eer het eeuwig zwart gordijn zal vallen
groet ik de levende gestalten allen
die speelden voor mijn aangezicht.

Slepende melodieën — komt tot mij!
Gij waart mij de allertrouwsten van die velen —
Gij moet mij dragen — dragen met elkaar
in uw zachte armen, — en mijn wangen streelen,
U aan mijn hals als donzen slangen vleien.
en mij met lichte schreden begeleien
in golving, zacht en wonderbaar.

Nu draagt mij door mijn wereld, — lichte stoet!
Als wolken die een goeden Koning dragen.
'k Zie dichte groepen, die daar wachtend staan
tot ver in 't wondre licht van doode dagen,
en reiken naar mijn komst en samendringen...
„Ik dank u — dank u — lieve erinneringen!
„'t Was mooi, — gij hebt uw best gedaan!"

for 13 en after 4

Want mijn arm hart was zwerveling
dat dikmaals ten verderve ging
  waar 't niet door 't Lief behouden.
Nu laat dit hart zijn zwerven na
en ik zal, tot ik sterven ga
  op u, mijn Lief, vertrouwen.

Schoon blinkt nog wat voor jaren was,
toen in uw donkre haren was
  't wit, dat de bruiden dragen.
In mij blijft na dien staatsie-schijn
gelijke veneratie zijn
  tot 't einde mijner dagen.

Mijn ziel heeft zich verheven zeer
en wil niet zooveel geven meer
  om 't hoogst in menschen-oogen.
O ziel, hoe gij hoogmoedig zijt,
toch ligt gij in ootmoedigheid
  voor mijn rein Lief gebogen.

Zij 't menschenlot al ongewis,
'k heb haar die hier bezongen is,
  die mij nooit zal begeven, —
een kerk van blank albast gewijd,
een wonder van standvastigheid
  in 't onstandvastig leven.

**Deemoedig in dien tempelhal
neerknielend op den drempel zal
  ik 't hoog Lief geven eere. —
Der kindren beden stijgen niet,
der heil'gen harten neigen niet
  inniger tot hun Heere.**

**En 't hart dat niet te buigen is
geeft openlijk getuigenis
  hoe diep 't nu ligt gebogen
voor 't goed Lief dat gaat boven al
't welk dienen ik en loven zal
  met mijn aandachtige oogen.**

**Ik ken de duistere nachten wel
de stormen der gedachten wel,
  die 't menschenhart verblinden,
maar ik heb meer dan sterre-schijn:
mijn Lief, het zal nooit verre zijn
  waar ik mijn licht kan vinden.**

**Dus ga ik met zeer vasten moed
niet vreezend dat ik tasten moet
  met mijn gespreidde handen.
Mijn Lief een klare luister is
die boven storm en duisternis
  gestadiglijk zal branden.**

19

**En hoe ook 't lijf met lang geklag
Om leed en doodsmart bangen mag,
  de ziel, zij zal niet zorgen, —
die weet, Lief, dat gij veilig zijt
in allerdiepste heiligheid
  van dit diep hart geborgen.**

(1888)

Voor H.

Midden in Mei, toen 't zomer worden zou,
  had ik een droom vol oud en schoon verdriet;
die 'k eens zeer liefhad, kwam in 't donkerblauw
  kleed, en vroeg lachend: „Waarom lach je niet?"

Meer niet, — zoo is 't in droomen. — 'k Voelde flauw
  dat 't lang was, sinds 'k door haar het lachen liet.
Maar sterk mijn droefheid, sterk mijn eigen trouw,
  en diep de pijn, dat *zij* mij lachen ried.

Toen bleef door 't droomspel van den ganschen nacht
  die oude smart mij bij, haar bitterheid
heb ik in veel gepeinzen overdacht.

Ontwakend, heb ik mij verbaasd, hoe wreed
  de ziel onwetend in zichzelven snijdt
en 't eigen teeder weefsel diep ontleedt.

(1889)

HET VIZIOEN IN SPANJE.

Goed Holland's hemel leek laag en bleek,
toen ging ik van huis, alleen, en week
naar landen ver-weg gelegen
waar geen nevel is en geen regen.

Daar viel in mijn oogen, dien glans ontwend,
verblindend het blauw van de luchte-tent —
mijn lijf dronk het zongoud en diep azuur,
mijn ooren ruischten, mijn bloed was vuur.

Dĕ anjer brandt rood in het donker haar,
schoon zijn de menschen met trotsch gebaar,
ik wil dat hun oogen mij vriendelijk zijn.
Hoe heb ik geleefd zonder zonneschijn!

Door oleander en roze omringd,
wil ik zingen den zang die men wiegelend zingt,
het hoofd achterover, dĕ oogen loom
van lust en kleuren en zwaar aroom.

* * *

**Toen zag ik op, en zag een schoon gezicht: —
daar rees heel ver in scheemrig morgenlicht —
't verschiet was violet, de lucht teer-grijs —
een schoon matgoud en zilverwit paleis.**

**Ik zag abeele en wilgenloover, frisch-
zilverig blikkrend als een witte visch
die wendt in 't water, — en de peppels staan
zwaaien in wind, met wijd gehouden blaan.**

**Vóór zag ik water en veel bleekgroen riet
waarover 't waaien zilver glijden liet,
en blanke vonken dansten op en neer
zacht op en neer, op het zachtgolvend meer.**

**Dan kwam een weiland, 't schelste groen van al,
met witte en gele bloemen overal,
ook die bewogen met het windgetij
en knikten door elkaar in 't gras der wei.**

**Boven al uit rees 't wonderschoone huis,
't stond vast en stil in wind en loofgeruisch,
het dak bleek-goud, de muren zilver-blank,
daartegen klom zacht-roode wingert-rank.**

Veel grijze duiven vlogen af en aan,
en spreeuwen zwart, wier fluite ik kon verstaan.
De zon ging rijzen en haar roode brand
gloeide door 't waas op gouden gevelrand.

In bloemen, bloemen stond het gansch gebouw,
'k zag winden wit en rose en donkerblauw,
en zonnebloemen, vlammend geel om zwart,
en paarschë asters met oranje hart.

* * *

Ik zag 't maar kort, doch scherp en wonder-klaar,
'k wist het een schijn, doch voor alle eeuwen waar,
'k herkende 't land, en wist met één waar heeft
mijn lijf zijn thuis voor goed, zoolang het leeft.

(1889)

IN LIJDENS VUUR.

Nu wilt gij rijzen, God! in glans van bloed,
in schitterlicht van stilgeweende tranen,
in klagen is 't, dat Gij nu hooren doet
Uw stem, — die lokt wie Uw licht vinden moet
in 't diep van duistre lijdensbanen.

Gij kiest nu 't Lijden tot uw heilig thuis
Uw zwaar, zwart-marmren tempel, somber-schoone,
en niet dan in dat klacht-doorgalmde huis
wilt Gij, God van geheimen! bij ons wonen.

Hoe mint gij dus den mensch in zijnen nood
dat hij in jammer slechts Uw schoon kan merken?
Hoe is de heiligheid der klacht zoo groot
dat die U liever is dan 't lied der sterken?

O onzen Tranenkoning! — is dan niet
de zon ook schoon in ongebroken licht?
Is niet de stille, pure morgen schoon? — hoe ziet
de mensch dan slechts Uw luisterrijk gezicht
in neevlen van verdriet?

(1890)

DEUNTJE.

(Melodie uit Joh. Brahms, Liebeswalzer, Op. 52 no. 6.)

Was haar bizonder, wonder wit gezicht
in 't avondtij, van 't licht naar mij
gericht,
dan bleef 't gelaat in schaduw, maar heur haar
glinsterde als aureool zeer wonderbaar.

Het was een weinig fijnig licht-gezing,
een glans-gespin, gebogen in
een ring.
Scheemrende gulden draden raggefijn
maakten der Liefste een zachten heilgen-schijn.

Ach maar ik wil den killen nevel niet,
het herfste-leed, dat bitter-wreed
verdriet.
Al door het donker van mijn eenzaamheid
zie ik dien glans, dien aureool gespreid

om haar bizonder, wonder wit gezicht
in 't avondtij van 't licht naar mij
gericht.

(1892)

AAN MIJNE LIEFDE.

O Gij die geeft aan de harten de pijniging,
heb ik verlaten den weg die ter reiniging
alle geduldigen leidt?
Heb ik geglimlacht, midden in droefenis,
heb ik gelachen, meer dan 't behoeven is,
in uw beminnelijkheid? —
in 't zacht gelaat —
van uw beminnelijkheid?

Had ik verheugen waar jammer en leugen is?
Ach, in mijn hart was een lach en een heugenis
dat gij den lach hebt geduld —
omdat gij schoon zijt, omdat gij heerlijk zijt,
omdat gij donkerten mijner begeerigheid
allen met licht hebt gevuld —
allen, allen
met uw sterk licht hebt gevuld.

Midden in jammer, — midde' in ellendigheid
had ik verlustiging in uw bestendigheid,
in uw bizondere macht —

Niets zijn genietingen mijner afzondering —
al mijn verblijen is vreugd van bewondering
voor uw volkomene pracht —
mijn oogen glanzen
om uw volkomene pracht.

Gij bracht der heuvelen avond-verteedering,
vreugd in der hemelen roode bevedering,
vrede aan de brandende zee —
Maar alle zegening laat gij ontrouwe zijn —
schoon voor uw lippen mijn handen gevouwen zijn
van onuitsprekelijk wee —
voor uw dichten mond —
van onuitsprekelijk wee.

(1893)

WANDELING.

Zou ik het niet loven, dit zeldzame bestaan
  dat ik moet lieven Eéne͡ en niet verandren?
Door hoeveel lange lanen heb ik moeten gaan
  van al maar zwarte sparren naast elkandren,
van donkre cipresse͡ en mirten-hagen
      en van fletse͡ oleandren.

En toch ben ik door alle schaduw heengebracht,
  door spookdroomen en eentoonige dagen,
vele licht-zilveren melodiën heb ik gedacht
  midden in winden van grauw weeklagen.
Licht, koel, bleef d' eeuwge hemel zonneklaar
      boven wolkige vlagen.

Zoo moet ik alles wel loven wat ik zie
  als een groot, vreemd stormlandschap ònder haar.
Want het is een niet te breken harmonie
  van klacht purper en witte lust zonderbaar.
Ook wat al paarsch gebloemt zag ik gedijen,
      vlinderzacht, wonderbaar.

En het wees toch alles maar Eéne, Eéne —
toen kwam ik in groene lust-warand van lijen,
wandlend tusschen smart-klokjes blauw, maar geene
of 't had dat fijn aroma van verblijen.
En ik zag achter geweldige bergen verre
de sterren glijen.

(1894)

VOOR TONNIE.

(Ik vond haar, na langen regentijd, op een zonnig opgeklaarden morgen in den moestuin, schreiend om het mooi der bloemen.)

U mocht wel over 't leven zijn gebouwd
  een luchte welfbrug met kristallen spanten,
met leuningen van fijn cantille-goud
  en rijen bonte bloemen aan de kanten,

met zachte glooying, zoodat niet benauwt
  het wandlend opgaan en gij nimmer van te
klimmen meer rusten hoefd'. De bloemen zoudt
  gij plegen en de vogels, uw verwandten.

D' aard zou maar zijn een fijne kleuren-lust,
  het groen der velden en 't geblink der meren, —
haar hard gewoel van jammer en onrust
  zou in zichzelf zijn leelijkheid verteren,
dat u niets ná kwam dan glans van haar tooi,
  en u niets weenen deed dan haar licht mooi.

(1894)

TO LADY V.

(having hurt her love for land and queen.)

Stung by the thorn of sharp iniquities,
I let the bitter joy of harsh words stain
my lips, no longer willing to retain
bare anger covered by courteous disguise,

and did not heed to add another pain
to all those hidden in her patient eyes,
knowing it well, but caring in no-wise
to soften the keen edge of my disdain.

But when the night came, from its shadows black
I called the image of those soft eyes back
and drank their gentle gaze until I slept...

into my melting heart sweet envy crept
gainst him who might their gentle pardon claim
meeting it with a mothers gentler name.

(1896)

DE REGEN.

Voor 't oud buitenhuis zat ik rustig
in de open glasdeuren, op grauwsteenen kozijn,
binnen wist ik lieve vrienden lustig,
en der Liefst' alles-wijdende presentie —
over 't glooyend grasvlak tot des wouds rand
zag ik heet-koele zomer-morgenschijn,
en de vruchtboomen in den zonne-brand.
Duiven tripten om mijn voete' in 't zand.

Toen kwam wolk-schaduw. Des Algoeden intentie
voelde ik als nooit te voor, — die den Regen geeft.
En des vallenden waters wondere clementie,
als in het flikkerend omlaag-gezondene
lijnen 't azuur en den zonneglans snijdt,
en mild schitterend uit den hemel zweeft,
hechtend zich op blad en bodem spreidt
overal lavende vochtigheid.

Toen kwam het Eéne, nooit ondervondene: —
uit de kamer stroomde͡ in glazig helder spel
de door Bach zoo wonder verwondene
geluiden-stroom van rustlooze devotie —
En als twee schoone vogels vloog 't eene͡ en 't andre ding
in mijn ziels-sfeer tot samenvlucht snel:
des kalm-ruischenden Regens zijgende zegening,
der melodieën blij-reiend gezing,

tot blinkend feest en hoogtij van emotie.

(1898)

ONZE TIJD.

Stem.

Verward geslacht, dat in uw stroom en troeble driften smoort
der schoonheid bloei en 't blank geluid van sterk en ernstig woord,
dat d'eigen oorsprong niet meer kent, en 't eigen best verzaakt
en van uw wonderschoone woon een grimmig werkhuis maakt,
dat vecht om winst en plat geneucht en kent de wijding niet
dat lacht om heiligheid en schreit om zelfgesticht verdriet,
dat leeft in aldoor enger kring, als in haar web de spin
van nietigheid op nietigheid, de zelfzucht loert midd' in,
dat weeft een weten zonder doel, en uw geweld'ge macht
verspilt aan glorieloos genot en klatergouden pracht,
dat treedt den diamant in 't zand en blikkert met wat glas,
ziet toe! wat valt aan zuiverheid te redden uit 't moeras.

Tegenstem.

Hoe zijn de tijden zonder glans! hoe leit de schoonheid wond
aan ploertigheids vervaarlijk kruis genageld voor den grond!
De grauwe steden dijen uit d'eenvormig droeven bouw
de zwarte rook bevuilt het kruid der groenende landouw,

waar eens de blije leeuwrik steeg in zuivre morgenlucht
woelt 't gore volk in straat en steeg vol stank en grof gerucht.
Der aarde heer en doet geen eer den schooneren vassal
in armoe laag, in weelde dwaas, en leelijk overal,
in gang en staat, in woon en waad gelijklijk zonder zwier,
geen vogelken dat buiten woont of 't is een fraaier dier,
geen bloemken of 't heeft mooier tooi, geen redeloos geslacht
zoo 't vrijheid heeft, niet eedler leeft, naar zijn geringer kracht.

Dubbelstem.

Toch wint de zachte liefde veld, en dieper vree beheert
de volken, wier bestendig goed aan kennis àl vermeert.
't Licht des verstands schijnt overal, der zeden ruwheid slijt,
al wat er leven zoekt houdt saam in breeder teederheid.
O vrede, meest begeerde goed, verdooft gij dan den schijn
des levens, dat 't inwendig Licht te helderder zal zijn?
Strijkt dan uw adem effenend al 't schoon bewoog'ne strak,
vleit gij de lichte heffingen der schitter-zeeën vlak?

Rei.

Schoon is der golven wilde wiegeling,
hun witte schuimen en hoog-fonklend slaan, —
Schooner van glad-geleiden oceaan
de wijde spiegeling
waarin de hemelen alom weerblonken staan.

Schoon is d' ontroering en de huivering,
't rijzen der driften en hun bangen val.
Maar schooner is 't wat vrede brengen zal:
d' eeuwige zuivering,
maakt alle leven sober als een klaar kristal.

Volgt dan de stemmen der eenvoudigen,
verward geslacht van moede en glansloos woord!
't leeft eeuwig wat gij nog als fabel hoort,
ééns rijze 't goudige
getij van schooner zijn dan schijn die nu bekoort.

(1896)

TWAALF SONNETTEN.

I.

Trouwe gezellin, die den bangen tocht
met mij bestaat, over de grauwe heuvlen
van 't neevlig leven — die in zwartste krocht
mijn hand niet loslaat, — waar bezij ons sneuvlen

volsterken, min gesteund, door 't kwaad gedrocht
der waan vermand, — maar wij bij staag, zacht keuv'len
bittere‿ellenden hebben overbrocht, —
O zuster, die kent mijn verborgenste‿euv'len,

pleegster in krankheid, wie ik wond noch schand
verbergen hoef, nog gij mij — daar mijn lijden
mijn zwakte d' uwë is, als d' uwe mijn, —

Gedenk mijn woord, altijdig, dat wij zijn
vereend almachtig, door geen macht te scheiden
en zege-vast, al beeft mijn koude hand.

II.

Men klaagt van gruwlen en ijsbaarlijk leed
bij oorlog, oproer, moord en bloed'ge rampen
en noemt bij 't zwichten in zoo grove kampen
den Stichter dezer strijdbre Wereld wreed.

Ach zusterken, dat alle wegen weet
door zwaarmoeds vale dal, waar onze lampen
elkander zochte in giftig dichte dampen,
't lijkt óns maar licht, wat dezen donker heet.

Wij noemden 't glorie, waar hun weeklacht galmt,
wij dankten uitkomst, waar zij gaan vertwijfelen,
onnoodig schijnt ons dat vervaard gehijg.

Wij kennen wreeder, doodsbenauwder krijg
in doodschen nacht, waar spook'ge monsters sijflen
wier stikkende aam ontastbaar ons omwalmt.

III.

'‍t Onwrikbare gericht dat elk zijn maat
aan weedom toeweegt, die hij heeft te torschen,
tot Gods gerief en eigen hoogsten baat —
't zij hij 't beseft en heldhaft draagt met forschen

nek 't hoog gebod van ondoorgrondbren raad,
hetzij hij in vertwijfling krijt om schorsen,
of vloekend krimpt, lafhartig, of met norschen
hoogmoed des folters zegen niet verstaat, —

het deed ú, teerste‿en edelste, 't gewicht —
zwaarder dan dood, dan alle denkbre plagen, —
der duistre, vlijmende melancholie —

mij haat om liefde‿en harden zelfstrijd dragen.
Wij strengelden de handen saam, nu zie
'k mijn goedheid groeien, — gij 't barmhartig Licht.

IV.

Tot smarten-zanger ben ik niet geboren,
't en ware om ú. — Ik heb het vreugdlicht lief,
ik kon 't zwaar leven met een sterk statief
van vast, elastisch vreugde-willen schoren,

waar 't niet om ú. — Om ú, zusterken lief,
die liever mij dan vreugd zijt, heb 'k verkoren
tot bruigomskrans dien scherpen kroon van doren,
der weemoed zwaarte en stadig ongerief.

Doch dit 's niet om te klagen, want wij beiden
wisselden zoet om bittre wijsheid uit.

Wat eedler gave bracht den man de bruid
dan 't godd'lijk kleinood van verreinend lijden?

En tot de doodsrust mijn moede oogen sluit
danken ze u voor de tranen die ze schreiden.

V.

Wacht niet, als een tooneelscherm opgeschoven,
't verzwinden aller raadslen; 't zwart verhang
van waan verwolkt, en 't plots met vollen drang
toestroomend heil uit open hemelhoven.

Zuster, de weg ter heiliging is lang.
Hij stijgt en daalt, verman u, en blijf loven
wanneer de wande in licht-versloten kloven
weerhallen zacht echo van engelzang

eenmaal verrukt gedronke op lichten top.
Wij kunne in 't ijle en eeuw'ge nog niet leven
nog niet op stille, zondelooze zwingen

van kruin tot kruin door zuiv'ren aether zweven.
Maar daal getroost — wij beure uit dofste kringen
den onvernietigbaren licht-wil op.

VI.

Toen ze hun bittren haat blindweg gespogen
hebben in blankste kaam'ren van mijn hart —
ik voelde 't gif als rot bloed, stinkend, zwart,
koud-bijtend druipe op handen, hoofd en oogen,

zóó zat ik stil en duldde, diep benard,
ziend naar die goeden, die onrecht en logen
blijde als een heiligende spijs gedoogen,
stil, door geen kwaad tot eender kwaad getart —

toen waart gij troost, maar niet door lief gevlei,
gij zweegt en leedt, en 'k wist hoe er geen heul
voor snoodheid is in menschlijk medelij, —

maar als een die, neerknielend, niet den beul
ziet, maar glimlachend, verrer sterren baan —
zag 'k uw zacht-lichtend, ernstig wezen aan.

VII.

Wel schijnt, met zijn klein-rustige genuchten,
voor kinderoog het onze een kalm bestaan,
daar wij zoo veilig onder menschen gaan
en onze woningen in de gehuchten

als goê geburen tusschen de andren staan.
Maar wee! 't weegt als een last, zwaar, niet te ontvluchten
want óns oog is voor des verderfs geduchte
afgronden onder hen opengegaan,

voor hol gekonkel en doemwaard'ge broodnijd
waarop de bouw dier vooze schijnvree rust.

Wij voelen 't smoren van des menschen grootheid
onder dien schimmelgroei van kleine lust.

Wij zien alom den jammerlijken doodstrijd
van schooner aanzijn, machtloos, onbewust.

VIII.

Des te vervarelijker uit die vree,
banger door stilheid van aardsche gevaren,
doemt, als een grauw spookschip uit mistge baren,
als hooge rotskust uit verstilde zee,

het hoog geheim des Doods. Star-oogend staren
wij in den kolk van grondloos wereld-wee
en peile ons zelf. Weerspannig of gedwee
wij moeten 't duistre metterdaad ervaren.

Geen licht, geen licht, verstorven lijkt de nacht,
geen fluistring suist, geen schemer richt ons tasten,
't zweept ons al dieper, dieper voort in 't zwart.

Zal ik niet vreezen, zuster, blijf met vasten
greep mijn hand houden, dat 'k aldoor het zacht
samenslaan voelen blijf van beider hart.

IX.

Maar dat dit ééns één onzer moet gebeuren
te͡ omklemme͡ een hand waarin geen pols meer slaat,
te vinden 's andren allerliefst gelaat
'n koelig strak masker met vervaagde kleuren —

en dán 't besef dat 't eigen bloed nog gaat,
dat 't geen genade-slag is, maar verscheuren,
dat nog een rei verwezen dagen heuren
dom'ligen omgang te voltrekken staat —

dan nóg in God den goeden Vader zien,
't afzijn van zijn inwendig licht gehengen,
't leven, der raadslen raadsel, niet te͡ ontvlien,
de morgens met een mild geduld verbrengen...

dat's zwart waarbij diepst nacht-zwart luister is,
huiver-diep, duizel-diepe duisternis.

X.

De nacht, die 't helderschouwend oog ontzet, —
waar dit, het eeuw'ge onafgewend betrachtend,
boort door schoon wolkfloers, dat den nacht verzachtend
vrij vérzicht in d' onmeetlijkheden let,

waar 't vizioenen scheurt en troost niet achtend,
God schroomloos zoekt in zijn gestrengste Wet —
die nacht richt veiliger des pelgrims tred
dan zoeter droomen glans, waarheid verkrachtend.

Het vroom verstand dat geen begoochling duldt,
noch der illuzie zinlijke verkwikking
waarin God niet kan zijn, — draagt de verschrikking
van Zijn oneindig duister met geduld,

en weet, door intellects onwrikbre schikking,
ook waar God zwijgt, zich van Gods macht vervuld.

XI.

Hij heeft zich lieflijk aan ons voorgedaan,
toen Hij ons saambracht, als barmhartig Brenger
van onverwelkbaar heil, als milde Plenger
van lente-licht en rege' op groene blaan,

zóó riep Hij ons tot zich op hooge baan,
maar onder 't gaan werd zijn gelaat gestrenger,
toen werd Hij d' onverbidlijke en de Zenger
van alle schoonheên die in tijd bestaan.

Maar zooals wij niet droomden, toen wij vonden
elkanders hart, wat weedom 't voor ons borg,
en toch nooit rouwen om die dierbre zorg,
zoo blijven wij, trots al, aan Hem verbonden,
daar voor Zijn toorn 't beproefd hart niet versaagt
dat heugnis Zijner lieflijkheden draagt.

XII.

Zie 't kind, dat leidt zoo luchtigjes 't vervaarlijk
bestaan, en speelt van trouwen en van dood,
't vleit zoo vertrouwlijk zich op donkren schoot
van 't vreemde Leven, trouwloos en gevaarlijk.

Zie 't dier, dat achtloos moordt, diep door zijn snood
bedrijf voldaan. Hoe roert het wonderbaarlijk
met afgunst en met deernis óns, die zwaarlijk
dragen der blindheid en der zonden nood.

Want zie, wij stegen tot een breeder leven
ter nauwernoo voor ijler sfeer gehard,
al hoogerë erkentenissen geven
ons jeugdig, vlinderteeder weefsel smart,
doch die gaat bóven waan — en ons verwart
nijd om dier andren ongevoel maar éven.

(1898)

INHOUD.

geschreven door Frederik van Eeden 1880—1898.

